

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของการศึกษา

สังคมไทยในปัจจุบันเป็นสังคมที่เต็มไปด้วยการติดต่อสื่อสาร ทั้งในด้านการดำเนินชีวิต สังคม เศรษฐกิจ และการศึกษา มีการเผยแพร่ แลกเปลี่ยนข่าวสาร ความรู้ ความคิด ทัศนคติจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร จนอาจกล่าวได้ว่าการสื่อสารเป็นพันธกิจของเครื่องจักรกลแห่งสังคมที่ทำให้สังคมดำเนินไปอย่างไม่หยุดยั้ง¹ และเนื่องจากสังคมไทยในปัจจุบันเป็นสังคมที่มีขนาดใหญ่ มีความสลับซับซ้อน การสื่อสารจึงต้องอาศัยระบบการสื่อสารมวลชนเป็นสำคัญเพื่อที่จะสื่อสารกับคนจำนวนมากได้

วิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อมวลชนประเภทหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารให้กับประชาชน เนื่องจากมีความสามารถในการเข้าถึงประชาชนจำนวนมากได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ไม่เว้นแม้กระทั่งประชาชนในชนบทที่อยู่ห่างไกลความเจริญ อีกทั้งธรรมชาติของตัวสื่อวิทยุกระจายเสียงนั้นยังสามารถเข้าถึงประชาชนทุกเพศทุกวัยและทุกระดับชั้น กล่าวคือ วิทยุกระจายเสียงสามารถที่จะส่งกระจายเสียงไปได้ในรัศมีที่กว้างและไกลมาก แม้แต่ชนบทที่อยู่ห่างไกลการคมนาคมไม่สะดวก และเนื่องจากการเปิดรับใช้เพียงการได้ยินเท่านั้น จึงทำให้ขจัดปัญหาเรื่องความไม่รู้หนังสือของผู้รับสารออกไปได้ ดังนั้นวิทยุกระจายเสียงจึงเป็นสื่อมวลชนที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากกว่าสื่อมวลชนประเภทอื่น ซึ่งส่งผลให้วิทยุกระจายเสียงมีบทบาทและอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงความรู้ ความคิด ทัศนคติ และพฤติกรรมของประชาชนอย่างมาก

อย่างไรก็ตามการเผยแพร่ข่าวสารของวิทยุกระจายเสียงที่มีอยู่ในปัจจุบันส่วนใหญ่จะดำเนินไปเพื่อประโยชน์ทางธุรกิจการค้าและความบันเทิงเป็นสำคัญ โดยละทิ้งภารกิจด้านสาธารณะ (Nation Interest) และความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างเพียงพอ การใช้ประโยชน์จากสื่อวิทยุกระจายเสียงในปัจจุบันจึงเป็นเพียงแค่การใช้สื่อเพื่อประโยชน์ทางการเมือง การโฆษณาสินค้า หรือการโฆษณาชวนเชื่อทางการเมืองและทางธุรกิจ (Political and Commercial

¹ กิติมา สุรสนธิ, ความรู้ทางการสื่อสาร, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546), น. 1.

Propaganda)² มากกว่าที่จะเป็นการใช้สื่อเพื่อประโยชน์ของประชาชน แต่กลับกลายเป็นการใช้สื่อเพื่อผลประโยชน์ทางการเงินมากกว่าที่จะคำนึงถึงความต้องการที่แท้จริงของประชาชน

นับตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2540 ได้ส่งผลกระทบต่อการปฏิรูปในหลากหลายมิติของประเทศไทย ทั้งระบบโครงสร้างทางการเมือง สังคม เศรษฐกิจ การศึกษา และที่สำคัญได้มีต่อการเปลี่ยนแปลงในวงการสื่อสารมวลชนของชาติครั้งยิ่งใหญ่ที่สุด ซึ่งเป็นครั้งแรกที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนถึงหลักประกันทางด้านสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารของประชาชน (รัฐธรรมนูญฯ หมวด 3 สิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย ในมาตรา 39, 41) และการจัดสรรคลื่นความถี่วิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์และวิทยุโทรคมนาคม ซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 40 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ดังนี้

คลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และวิทยุโทรคมนาคม เป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติ เพื่อประโยชน์สาธารณะให้องค์กรของรัฐที่เป็นอิสระทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่ตามวรรคหนึ่ง และกำกับการดูแลการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และวิทยุโทรคมนาคม ทั้งนี้ตามกฎหมายบัญญัติการดำเนินการตามวรรคสอง ต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประชาชนในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ทั้งในด้านการศึกษา วัฒนธรรม ความมั่นคงของรัฐและประโยชน์สาธารณะอื่นรวมทั้งการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม³

กฎหมายดังกล่าวเป็นเหตุให้มีการตื่นตัวทางด้านสื่อสารมวลชน โดยเฉพาะด้านวิทยุกระจายเสียง มีแนวคิดในการจัดตั้งวิทยุชุมชนขึ้น เนื่องจากในกฎหมายระบุให้องค์กรอิสระจัดสรรคลื่นความถี่ให้กับภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิในการเป็นเจ้าของวิทยุกระจายเสียงเช่นเดียวกับภาครัฐและเอกชน และเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนมีสิทธิใช้สื่อได้อย่างเสรีภาพ นั่นหมายถึงประชาชนจะมีช่องทางในการสื่อสารของตนเอง สามารถแสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในการกำหนดเนื้อหาในสื่อมวลชนได้

² สุทธิชัย บุณนาค, "การบริหารและการจัดการรายการวิทยุ อ.ส.ม.ท. เพื่อชุมชน," (รายงานโครงการเฉพาะบุคคลมหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543), น. 1.

³ สุรศักดิ์ วาจาสิทธิ์ และคณะ, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2547), น. 13.

อย่างเต็มที่ ผลลัพธ์ที่ออกมาคือ ประชาชนจะได้รับข่าวสารที่มีคุณภาพ ที่ไม่ได้มุ่งเน้นการแสวงหาผลกำไรในเชิงธุรกิจ แต่เน้นประโยชน์เพื่อสาธารณะมากขึ้น

วิทยุชุมชนมีลักษณะเป็นสื่อที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชน ซึ่งเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่ีระหว่างประชาชนกับภาครัฐ หรือระหว่างประชาชนกับประชาชน ทำให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็น ความเชื่อ และความต้องการที่หลากหลายได้อย่างเสรี

ประโยชน์ของวิทยุชุมชน ทำให้ประชาชนมีโอกาสดในการแสดงความคิดเห็นผ่านที่สาธารณะ ได้พูดในสิ่งที่อยากพูด รับทราบข่าวที่ต้องการทราบ มีโอกาสแลกเปลี่ยนกับรัฐบาล โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับปัญหาของชุมชน เพราะชาวบ้านจะรู้เรื่องของชุมชนดีกว่ารัฐบาล และยังสามารถใช้วิทยุชุมชนติดตามและตรวจสอบการทำงานสาธารณะได้ นอกจากนี้ยังเป็นช่องทางในการยกระดับคุณภาพชีวิตในเรื่องการทำมาหากิน สุขภาพอนามัย วัฒนธรรม ศีลธรรม การปกครอง สิ่งแวดล้อม เป็นต้น อีกทั้งเนื้อหาในรายการวิทยุชุมชนเป็นการนำเอาเรื่องราวที่เป็นความภาคภูมิใจ เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านนำไปเล่าสู่กันฟัง ทำให้ชุมชนเห็นคุณค่าตัวเอง รวมทั้งเป็นช่องทางสำคัญให้ชาวบ้านได้แสดงความต้องการให้โลกภายนอกได้รับรู้⁴

กล่าวได้ว่า “วิทยุชุมชน” ถือเป็นการปฏิรูปสื่อมวลชนเพื่อสังคมและชุมชนอีกรูปแบบหนึ่งที่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันที่มีเจตนาให้มีการจัดสรรคลื่นความถี่วิทยุและการดำเนินงานวิทยุและโทรทัศน์ของชุมชนและเอกชนมีลักษณะเป็นสื่อที่เป็นประชาธิปไตย (democratic media) คือ เพื่อประชาชน โดยประชาชน และของประชาชน⁵

นอกจากนี้วิทยุชุมชนยังมีความเป็นเอกลักษณ์ในการดำเนินรายการ การเป็นผู้ผลิตรายการ รวมทั้งการเป็นผู้จัดการสถานีด้วยชุมชนเอง⁶

ตามที่คณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ 7 ได้เสนอร่างมาตรการและหลักเกณฑ์ชั่วคราวจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน ซึ่งสำนักนายกรัฐมนตรีเสนอเพื่อนำร่างดังกล่าวเข้าคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณา และคณะรัฐมนตรีในคราวประชุมเมื่อวันที่

⁴ กาญจนา แก้วเทพ, “คู่มือวิทยุชุมชน,”

<<http://www.thaibja.org/download/book01.zip>>, 27 มีนาคม 2546.

⁵ วีรพงษ์ พลนิกรกิจ และคณะ, “แนวทางการพัฒนาวิทยุชุมชนเพื่อสนองตอบความต้องการของชุมชนจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดบุรีรัมย์,” (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย, 2545), (อัดสำเนา)

⁶ อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, “ความแตกต่างระหว่างวิทยุชุมชนและวิทยุ อบต.,” <<http://www.thaibja.org>>, 2 กรกฎาคม 2546.

24 มิถุนายน 2546 ได้มีมติเห็นชอบให้กรมประชาสัมพันธ์รับร่างมาตรการและหลักเกณฑ์ชั่วคราวจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชน ตามที่สำนักนายกรัฐมนตรีเสนอ และนำข้อสังเกตของสำนักนายกรัฐมนตรีไปพิจารณาว่าจะสามารถดำเนินการตามมาตรการและหลักเกณฑ์ดังกล่าวให้เหมาะสม และสอดคล้องรองรับคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ (กสท.) และคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กทช.) ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้เพียงใดหรือไม่ โดยให้นำความเห็นของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาไปประกอบการพิจารณา และให้เชิญผู้แทนกรมไปรษณีย์โทรเลขมาร่วมพิจารณาด้วย เพื่อให้เป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวเกี่ยวกับการดำเนินการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชน กรมประชาสัมพันธ์จึงกำหนดดำเนินการตามโครงการเตรียมความพร้อมวิทย์ชุมชนขึ้น⁷ เพื่อให้การดำเนินการวิทย์ชุมชนเป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2546 เตรียมความพร้อมภาคประชาชนในการดำเนินการวิทย์ชุมชน ทั้งทางด้านรายการ ข่าว เทคนิค และการบริหารจัดการสถานีฯ และเพื่อให้รายการวิทย์ชุมชนเกิดประโยชน์ต่อสาธารณะและสังคมมากที่สุด

สถานีวิทย์ชุมชนมูลนิธิบุญญาภรณ์ วัดโสมนาราม อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นสถานีวิทย์ชุมชนที่เข้าร่วมกับโครงการเตรียมความพร้อมวิทย์ชุมชนของกรมประชาสัมพันธ์ ได้ถือกำเนิดขึ้นเมื่อปลายปี พ.ศ. 2547 โดยมีพระครูโสมนบุญญาภรณ์ ประธานมูลนิธิบุญญาภรณ์ เป็นแกนนำในการจัดตั้งและมีพระอานาพ คุณงุโร รองประธานมูลนิธิบุญญาภรณ์ เป็นประธานกรรมการ พร้อมด้วยการรวมกลุ่มของชุมชนและองค์กรหลายกลุ่ม ได้แก่ 1) มูลนิธิบุญญาภรณ์ 2) กลุ่มออมทรัพย์ศูนย์รวมใจบ้านศาลา 3) ชมรมผู้สูงอายุนครพิงค์จังหวัดเชียงใหม่ 4) กลุ่มแม่บ้านหมู่ 4 (กลุ่มน้ำพริกตาแดง) 5) กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน 6) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนบ้านศาลา 7) ชมรมนักสืบสายน้ำ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบ้านสันเหมือง หมู่ 7 8) กลุ่มศึกษาและปฏิบัติธรรมจังหวัดเชียงใหม่ และ 9) กองทุนเครือข่ายองค์กรกองทุนหมู่บ้านอำเภอแมริม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดให้มีการกระจายเสียงเพื่อธรรมะ สารที่เป็นประโยชน์ตามแนวพุทธธรรมในการพัฒนาจิตอันจะเป็นการยกระดับเข้าสู่ความเป็นอารยชนของพุทธศาสนิกชนอย่างแท้จริง รวมทั้งส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ ความรับผิดชอบและจิตสำนึกในเรื่องการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ส่งเสริมการศึกษา ให้ความรู้ ความบันเทิง โดยไม่ขัดต่อขนบธรรมเนียมประเพณี และศีลธรรมอันดีงามของชาติ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนส่งเสริมให้

⁷ กรมประชาสัมพันธ์, “โครงการเตรียมความพร้อมวิทย์ชุมชนของกรมประชาสัมพันธ์,”

ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับทางสถานี โดยรายการวิทยุชุมชนมูลนิธิบุญญาราม วัดโสภณาราม คลื่นความถี่ 90.75 MHz. ออกอากาศเป็นประจำทุกวันตั้งแต่เวลา 05.50 – 22.00น. สถานีวิทยุชุมชนมูลนิธิบุญญาราม วัดโสภณาราม เป็นสถานีหนึ่งที่ปฏิบัติตามระเบียบวิทยุชุมชนอย่างเคร่งครัด โดยพยายามเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมได้ทุกขั้นตอน และยังเป็นสถานีวิทยุชุมชนที่ไม่มุ่งหวังกำไรทางธุรกิจโดยไม่มีโฆษณา โดยได้แบ่งรูปแบบรายการเป็นธรรมชาติ การศึกษา ศิลปะและวัฒนธรรม 60 เปอร์เซ็นต์ ข่าวสารการบริการทั่วไป 30 เปอร์เซ็นต์ บันเทิง 10 เปอร์เซ็นต์

ปัจจุบันรายการวิทยุชุมชนมูลนิธิบุญญาราม วัดโสภณาราม ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดรายการ ไม่ว่าจะเป็นเด็กนักเรียน หรือบุคคลต่าง ๆ เพื่อนำเรื่องราวสาระต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนมานำเสนอให้กับประชาชนในชุมชนได้รับทราบเรื่องข่าวสาร ตลอดจนเนื้อความรู้ เพื่อให้คนในชุมชนสามารถนำไปประยุกต์ในชีวิตประจำวันได้ โดยรายการต่าง ๆ ที่ออกอากาศนั้นจะมีเนื้อหา เรื่องราวที่หลากหลาย ตัวอย่างเช่น

- รายการธรรมะเพื่อประชาชน เป็นรายการธรรมะที่ให้ข้อคิดดี ๆ ในการดำเนินชีวิต ช่วยพัฒนาจิตใจของคนในชุมชนให้คลายทุกข์ และมีจิตใจที่งดงาม
- รายการกระจายอำนาจสู่ อบต. เพื่อประชาชน เป็นรายการที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพื่อให้คนในชุมชนเข้าใจมากขึ้น
- รายการความรู้คู่สุขภาพ เป็นรายการที่ให้ความรู้เกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ รวมทั้งให้คำแนะนำในการดูแลสุขภาพอนามัย
- รายการ อบต. พบประชาชน เป็นรายการที่นำข่าวสารจากทางราชการ ทางอบต. มานำเสนอให้คนในชุมชนได้รับทราบ ตลอดจนให้คำแนะนำในการติดต่อกับหน่วยงานราชการ
- รายการข่าวสารเพื่อหมู่บ้าน เป็นการรายงานข่าวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมทั้งนำเสนอเรื่องราวต่าง ๆ ที่มีประโยชน์ในการดำเนินชีวิต
- รายการนันทาสาระ เป็นรายการที่นำเสนอสาระน่ารู้ต่าง ๆ ให้นำไปประยุกต์ใช้อีกทั้งยังเป็นรายการที่ให้ความบันเทิงผ่อนคลายกับผู้ฟังอีกด้วย

อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสนใจว่ารายการวิทยุชุมชนของสถานีวิทยุชุมชนมูลนิธิบุญญาราม วัดโสภณาราม ที่ออกอากาศได้ให้ประโยชน์ตามเจตนารมณ์ของวิทยุชุมชนหรือไม่ คนในชุมชนคาดหวังที่จะได้รับอะไรจากการรับฟังรายการวิทยุชุมชน และรายการวิทยุชุมชนได้สนองตอบต่อความต้องการของคนในชุมชนอย่างแท้จริงหรือไม่ อย่างไรก็ตาม กล่าวคือรายการวิทยุชุมชนที่มีนั้นจะสามารถทำให้คนในชุมชนพึงพอใจมากน้อยเพียงใด เป็นสิ่งที่ควรจะให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่ง

การศึกษาในครั้งนี้จึงมุ่งศึกษา ความคาดหวังและความพึงพอใจของคนในชุมชนต่อรายการวิทยุชุมชนของสถานีวิทยุชุมชนมูลนิธิบุญญาราม วัดโสภณาราม ในด้านต่าง ๆ ตลอดจนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เพื่อให้ผู้จัดรายการวิทยุชุมชนนำข้อมูลจากผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง พัฒนาและกำหนดนโยบายการผลิตรายการให้เกิดประโยชน์และสนองต่อความต้องการของผู้ฟังรายการในชุมชนมากที่สุด เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของการมีวิทยุชุมชนที่ว่าเป็นรายการวิทยุของคนในชุมชน ทำโดยคนในชุมชน และเพื่อคนในชุมชนอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการรับฟังรายการวิทยุชุมชนของผู้ฟังวิทยุชุมชนมูลนิธิบุญญาราม วัดโสภณาราม อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาความคาดหวังในการรับฟังรายการวิทยุชุมชนของผู้ฟังวิทยุชุมชนมูลนิธิบุญญาราม วัดโสภณาราม อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจในการรับฟังรายการวิทยุชุมชนของผู้ฟังวิทยุชุมชนมูลนิธิบุญญาราม วัดโสภณาราม อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่
4. เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการรับฟัง ความคาดหวัง และความพึงพอใจจากการรับฟังรายการวิทยุชุมชนมูลนิธิบุญญาราม วัดโสภณาราม อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่
5. เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ฟัง กับความคาดหวังและความพึงพอใจต่อรายการวิทยุชุมชนมูลนิธิบุญญาราม วัดโสภณาราม อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

สมมติฐานการวิจัย

1. ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ฟังรายการวิทยุชุมชนมูลนิธิบุญญาราม วัดโสภณาราม อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเปิดรับฟังรายการวิทยุชุมชนมูลนิธิบุญญาราม วัดโสภณาราม

2. ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ฟังรายการวิทยุชุมชนมูลนิธินิบุญญาราม วัดโสภณาราม อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่แตกต่างกัน จะมีความคาดหวังจากการรับฟังรายการวิทยุชุมชนมูลนิธินิบุญญาราม วัดโสภณารามแตกต่างกัน

3. ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ฟังรายการวิทยุชุมชนมูลนิธินิบุญญาราม วัดโสภณาราม อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่แตกต่างกัน จะมีความพึงพอใจจากการรับฟังรายการวิทยุชุมชนมูลนิธินิบุญญาราม วัดโสภณารามแตกต่างกัน

4. พฤติกรรมการเปิดรับฟังรายการมีความสัมพันธ์กับความคาดหวังจากการรับฟังรายการวิทยุชุมชนมูลนิธินิบุญญาราม วัดโสภณาราม

5. พฤติกรรมการเปิดรับฟังรายการมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจจากการรับฟังรายการวิทยุชุมชนมูลนิธินิบุญญาราม วัดโสภณาราม

6. ความคาดหวังมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจจากการรับฟังรายการวิทยุชุมชนมูลนิธินิบุญญาราม วัดโสภณาราม

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาและวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาเฉพาะความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ฟังรายการวิทยุชุมชนมูลนิธินิบุญญาราม วัดโสภณาราม อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่เท่านั้น โดยประชากรที่ทำการศึกษาเป็นประชาชนที่อาศัยในเขตอำเภอแมริม ได้แก่ ตำบลดอนแก้ว ตำบลแม่สา ตำบลวิไล ตำบลวิไลเหนือ ตำบลแม่แรม ตำบลสันโง้ง ตำบลขี้เหล็ก ตำบลห้วยทราย ตำบลสะลง ตำบลเหมืองแก้ว และตำบลโป่งแยง

นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

วิทยุชุมชน หมายถึง วิทยุกระจายเสียงท้องถิ่นที่จัด และดำเนินการโดยยึดความต้องการของท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นหลัก กล่าวคือ ดำเนินงานโดยคณะกรรมการที่เป็นตัวแทนจากกลุ่มผู้ฟังเป้าหมายในชุมชน จึงมีลักษณะที่เป็นสื่อมวลชนของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน ทั้งนี้กลุ่มเป้าหมายจะกำหนดไว้อย่างชัดเจนและมีลักษณะที่แคบกว่าผู้ฟังกลุ่มเป้าหมายของวิทยุกระจายเสียงทั่วไป

รายการวิทยุชุมชนมูลนิธินิบุญญาราม วัดโสภณาราม อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ หมายถึง รายการวิทยุชุมชน ซึ่งออกอากาศทางสถานีวิทยุชุมชนคลื่นความถี่ 90.75 MHz. ตั้งแต่เวลา 05.50 – 22.00 น.

ผู้ฟังรายการวิทยุชุมชน หมายถึง ประชาชนผู้รับฟังรายการวิทยุชุมชนมูลนิธิบุญญารามณ์ วัดโสภณาราม อำเภอแวมิม จังหวัดเชียงใหม

ลักษณะทางประชากรศาสตร์ หมายถึง เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ของผู้ฟังรายการวิทยุชุมชนมูลนิธิบุญญารามณ์ วัดโสภณาราม

พฤติกรรมกรับฟังรายการวิทยุชุมชน หมายถึง พฤติกรรมกรเปิดรับฟังรายการวิทยุชุมชนมูลนิธิบุญญารามณ์ วัดโสภณาราม ซึ่งประกอบด้วย เหตุผลที่รู้จักรายการ, ลักษณะกรเปิดรับฟังรายการวิทยุชุมชน, ความถึในการเปิดรับฟัง, ช่วงเวลาที่เปิดรับฟังรายการวิทยุชุมชน, ระยะเวลาที่ติดตามรับฟังรายการวิทยุชุมชน และการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในรายการวิทยุชุมชน

ความคาดหวัง หมายถึง ความต้องการ/คาดคะเนที่จะได้ฟังรายการวิทยุชุมชนในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

- รูปแบบรายการ หมายถึง รูปแบบต่าง ๆ ในการนำเสนอเนื้อหาออกอากาศสู่ผู้ฟังในรายการวิทยุ เช่น รายการนิตยสารทางอากาศ รายการสัมภาษณ์ รายการสารคดี เป็นต้น โดยแบ่งความคาดหวังออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ คาดหวังมากที่สุด, คาดหวังมาก, คาดหวังปานกลาง, คาดหวังน้อย และคาดหวังน้อยที่สุด
- วิธีการนำเสนอรายการ หมายถึง วิธีการนำเสนอเนื้อหารายการในลักษณะต่าง ๆ เช่น การใช้ภาษาถิ่นในการจัดรายการ การนำเสนอรายการกระชับไม่ยืดเยื้อ เป็นต้น โดยแบ่งความคาดหวังออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ คาดหวังมากที่สุด, คาดหวังมาก, คาดหวังปานกลาง, คาดหวังน้อย และคาดหวังน้อยที่สุด
- เนื้อหารายการ หมายถึง สาระ เรื่องราว ข้อมูลต่าง ๆ ที่อยู่ในรายการ โดยมีจุดมุ่งหมาย คือ เพื่อให้ข่าวสาร ความรู้และความบันเทิงแก่ผู้ฟัง โดยแบ่งความคาดหวังออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ คาดหวังมากที่สุด, คาดหวังมาก, คาดหวังปานกลาง, คาดหวังน้อย และคาดหวังน้อยที่สุด
- ผู้ดำเนินรายการ หมายถึง ผู้ที่มีหน้าที่ในการนำเสนอรายการ โดยมีคุณสมบัติทางด้านต่าง ๆ เช่น ต้องมีความขยันเตรียมตัวมาอย่างดี, มีความน่าเชื่อถือ, มีความรับเป็นกันเองกับผู้ฟัง, น้ำเสียงไพเราะ, พูดจาฉาดฉานชัดเจน, อักขรวิธีถูกต้อง, ลีลาการนำเสนอน่าฟัง, เสียงสื่อความหมายได้ ชวนฟัง โดยแบ่งความคาดหวังออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ คาดหวังมากที่สุด, คาดหวังมาก, คาดหวังปานกลาง, คาดหวังน้อย และคาดหวังน้อยที่สุด
- ประโยชน์จากรายการวิทยุชุมชน หมายถึง การที่วิทยุชุมชนสามารถช่วยเหลือและให้ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและอาชีพการงาน ตลอดจนให้

ความเพลิดเพลินและผ่อนคลายอารมณ์ โดยแบ่งความคาดหวังออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ คาดหวังมากที่สุด, คาดหวังมาก, คาดหวังปานกลาง, คาดหวังน้อย และคาดหวังน้อยที่สุด

- ความยาวของรายการ หมายถึง ระยะเวลาในการออกอากาศรายการวิทยุชุมชนแต่ละรูปแบบในแต่ละครั้งในหนึ่ง

- ความถี่ในการออกอากาศรายการ หมายถึง ความบ่อยในการออกอากาศรายการวิทยุชุมชนแต่ละรูปแบบในหนึ่ง

ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกที่ได้รับการตอบสนองความต้องการของผู้ฟังภายหลังจากการที่ได้รับจากการรับฟังรายการวิทยุชุมชนมูลนิธิบุญญาราม วัดโสภณาราม ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ คือ รูปแบบรายการ, การนำเสนอเนื้อหารายการ, ผู้ดำเนินรายการ, ระยะเวลาในการออกอากาศ, ความยาวของรายการ และประโยชน์ที่ได้จากการรับฟัง โดยแบ่งความพึงพอใจออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ พึงพอใจมากที่สุด, พึงพอใจมาก, พึงพอใจปานกลาง, พึงพอใจน้อย และพึงพอใจน้อยที่สุด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบเกี่ยวกับพฤติกรรมการรับฟังรายการวิทยุชุมชน ความคาดหวัง และความพึงพอใจจากการฟังรายการวิทยุชุมชนมูลนิธิบุญญาราม วัดโสภณาราม อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

2. สามารถนำผลที่ได้จากการวิจัยไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดรายการวิทยุชุมชนมูลนิธิบุญญาราม วัดโสภณาราม อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้ฟังมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ฟังอย่างแท้จริง

3. เพื่อให้ผู้บริหารสื่อวิทยุกระจายเสียงที่เกี่ยวข้องกับงานวิทยุชุมชนนำข้อมูลที่ได้จากงานวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการ เพื่อกำหนดรูปแบบการนำเสนอรายการวิทยุชุมชนให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนอย่างแท้จริง และสอดคล้องกับแนวนโยบายของการจัดทำรายการวิทยุชุมชนในแง่ของการตอบสนองความต้องการของประชาชนในชุมชนมากยิ่งขึ้น

4. สามารถนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการเปรียบเทียบกับการจัดรายการวิทยุชุมชนในพื้นที่อื่น ๆ